

III. ULUSLARARASI BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİ KONGRESİ: BİLDİRİLER

III. INTERNATIONAL STUDENT CONGRESS OF INFORMATION AND RECORDS
MANAGEMENT DEPARTMENT: PROCEEDINGS

Bilgi Merkezlerinde Değişim ve Dönüşüm Süreci

Change and Transformation Process in Libraries, Information Centers, Archives

10-12 Mayıs 2018, ANKARA

Kongre Danışmanı: Prof. Dr. Oya GÜRDAL TAMDOĞAN

Yayına Hazırlayanlar
Editors

Demet IŞIK
İhsan ÖZKOL
Neslihan ER-KOÇOĞLU
Pelin KARCI KANDEMİR

**III. ULUSLARARASI BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİ
KONGRESİ: BİLDİRİLER**

**III. INTERNATIONAL STUDENT CONGRESS OF INFORMATION AND RECORDS
MANAGEMENT DEPARTMENT: PROCEEDINGS**

“Bilgi Merkezlerinde Değişim ve Dönüşüm Süreci”
“Change and Transformation Process in Libraries, Information Centers, Archives”

10-12 Mayıs 2018
Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Farabi Salonu

10-12 May 2018
Ankara University
Faculty of Language History and Geography, Farabi Hall

Kongre Danışmanı: Prof. Dr. Oya GÜRDAL TAMDOĞAN

**Yayına Hazırlayanlar
Editors**

Demet IŞIK
İhsan ÖZKOL
Neslihan ER-KOÇOĞLU
Pelin KARCI KANDEMİR

Kongre TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ankara, 2018

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yayınları: 05

ISBN 978-605-136-375-2

Kapak Tasarımı : Mustafa TAŞ

© 2018 Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. İzinsiz kısmen veya tamamen hiçbir yöntemle çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Her hakkı saklıdır.

Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi (3. : 2018 : Ankara)

Bilgi merkezlerinde değişim ve dönüşüm süreci = Change and transformation process in libraries, information centers, archives / III. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrenci kongresi: Bildiriler = III. International Student Congress of Information and Records Management Department: Proceedings; yayına hazırlayanlar Demet Işık, İhsan Özko, Neslihan Er-Koçoğlu, Pelin Karcı Kandemir.—Ankara : Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2018.

296 sayfa : resim, şekil, tablo, grafik, fotoğraf ;24 cm.

Dizin var.

ISBN 978-605-136-375-2

1. Bilgi Merkezleri 2. Bilgi Merkezlerinde Değişim Süreci 3. Bilgi ve Belge Yönetimi – Kongre. I. Işık, Demet II. Özko, İhsan. III. Er-Koçoğlu, Neslihan. IV. Karcı Kandemir, Pelin

021.2072

DOKTORA DÜZEYİNDE EN İYİ BİLDİRİ ÖDÜLÜ

Bilgi Uzmanlarının İstihdam Beklentileri ve Potansiyel İstihdam Alanları

Ihsan ÖZKOL*

*Daha fazla veri talep etmeden önce,
kendimizden daha fazlasını talep etmeliyiz.
(Silver, 2012, s. 9)*

Öz

Bilgi ve Belge Yönetimi alanında son yıllarda düzenlenen çeşitli etkinlikler kapsamında, istihdam sorunlarına ilişkin süreçlerin sıklıkla ele alınmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Geçmiş yıllarda benzer problemin bu denli belirgin olarak dile getirilmemiş olması, konunun güncelliğini ve yakın geçmişle birlikte büyümekte olan semptomların varlığını ortaya koymakta ve mevcut durumdaki sorunların ve gerekçelerinin tespit edilmesi gerekliliğini doğrulamaktadır. Bu gereklilik, uzun solukta yaşanması olası istihdam kaygıları için çözüm önerileri sunulabilmesine katkı sağlayacak ve geleceğin bilgi uzmanları ve/veya kütüphanecileri için farklı perspektif ortaya koyabilecektir. Çalışmada, potansiyel istihdam alanları ve iş dünyasının yeni beklentilerine yönelik kuramsal altyapıyı oluşturabilmek üzere, literatürde son on yılda üretilen güncel kaynakların tespit edilip değerlendirilmesi için, genel tarama modeli ve belgesel tarama yöntemi tercih edilmiştir. Disiplinimize yönelik ulusal istihdam politikaları, son yılların kamusal raporları ve istatistiksel veriler ile birlikte ele alınmış ve yakın geleceğe yönelik öngörüler elde edilmeye çalışılmıştır. Bilgi uzmanı adaylarının istihdam beklentilerinin tespit edilebilmesi amacıyla hazırlanan kullanıcı araştırmasını gerçekleştirmek için ise, Ankara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde mezuniyet aşamasında bulunan lisans öğrencilerine yönelik, anket tekniğinden yararlanılmıştır. Uygulanan anket çalışması ile mesleğe profesyonel olarak başlama hazırlığında olan bilgi uzmanlarının iş yaşamından beklentileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yerli ve yabancı literatürde, potansiyel istihdam alanlarına ilişkin karşılaşılan farklı yaklaşımlar, kullanıcı araştırmasından elde edilen bulgular ile birlikte ele alınmış; bu eksende izlenmesi gereken yol haritası belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda, anket tekniği ile elde edilen bulgular ve mevcut durum arasındaki portre ortaya konularak, bilgi uzmanlarının güncel teknolojik yöntemlere entegre bir yaklaşımla istihdama yönelmeleri ve meslek paydaşlarının tamamını ele alan ortak stratejilerin belirlenerek, birliktelik vurgusuyla hareket etmenin gerekliliğine yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *İstihdam, Bilgi uzmanı, Kütüphaneci, İstihdam alanları, İstihdam beklentileri, Yenilikçi teknolojiler, İstihdam kaygısı*

Employment Expectations and Potential Employment Areas of Information Specialists

Abstract

Within the scope of various activities organized in the field of Information and Records Management in recent years, it is observed that the processes related to employment problems are being started to be handled frequently. The fact that similar problems have not been mentioned so clearly in the past years has led to the update of the issue and the emergence of symptoms that have grown with recent history and necessitate the identification of the current problems and their reasons. This requirement will contribute to the prospect of solution proposals for possible employment concerns in the long run, and will provide a different perspective for future information specialists and / or librarians. In order to establish the theoretical infrastructure in the paper for the potential employment areas and the new expectations of the business world; the general survey model and the documentary review method have been preferred to identify and evaluate the current resources in the literature, produced in the last decade. The national employment policies for LIS have been discussed together with public reports and statistical data for recent years, and attempts have been made to obtain forecasts for the near future. In order to carry out the user survey for the purpose of determining the employment expectations of the information specialist candidates, a survey method was applied to the undergraduate students who are on the point of being graduated from Information and Records Management Department of Ankara University. The questionnaire study tried to evaluate the expectations of information specialists who are ready to start professionally in the business life. In national and international literature, the different approaches regarding potential employment areas are handled together with findings from user research; it has been tried to determine the road map which should be monitored in this axis. At the end of the study, the portraits between the findings and the present situation obtained by the survey technique are presented, suggesting that the information specialists should

be guided by an integrated approach to the current technological methods and to determine the common strategies that deal with the whole of the professional stakeholders and to act with the emphasis on unity.

Keywords: Employment, Information specialists, Librarians, Employment areas, Employment expectations, Innovative technologies, Employment anxiety

Giriş

İstihdam, sözlükteki anlamı bakımından bir görevde ve/veya bir işte çalışmak veya çalıştırmak anlamlarına gelmekte ve geniş anlamda bütün üretim faktörlerinin; dar anlamda ise sadece emek faktörünün üretim faaliyeti sırasında kullanılması olarak ifade edilmektedir. Ekonomik açıdan ise istihdam (employment), üretim faktörlerinin gelir sağlamak amacıyla çalışması ya da çalıştırılması; değişik meslek ve niteliklerdeki insan gücünün ekonomik etkinliklerde kullanılması, işlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Eren, 2002; Karakayalı, 2002; Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2011; İstihdam, t. y.).

İstihdam kavramının içerisinde yer alan üretim faktörlerinden bir tanesi olan insan gücünü, Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) alanında profesyonel olarak icra eden kişiler, bilgi uzmanı ve/veya kütüphaneci olarak adlandırılmaktadır.

■ Eğitim verilmekte olan BBY bölümleri ■ Henüz eğitim verilmeyen BBY bölümleri

Görsel 1. Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri

Türkiye'de istihdama katılmak isteyen bilgi uzmanlarının öğrenim görmekte oldukları ve gelecekte öğrenci alacak olan BBY Bölümü sayısı Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından sağlanan verilere göre (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2018), KKTC de dâhil olmak üzere, toplam 22 adettir. Aktif olarak 11 üniversitede eğitim verildiği bilinmektedir ve bu üniversitelerimize 2017 yılında lisans düzeyinde kayıt yaptıran öğrenci sayısı Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. 2017 Yılı Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yerleştirme Sayıları

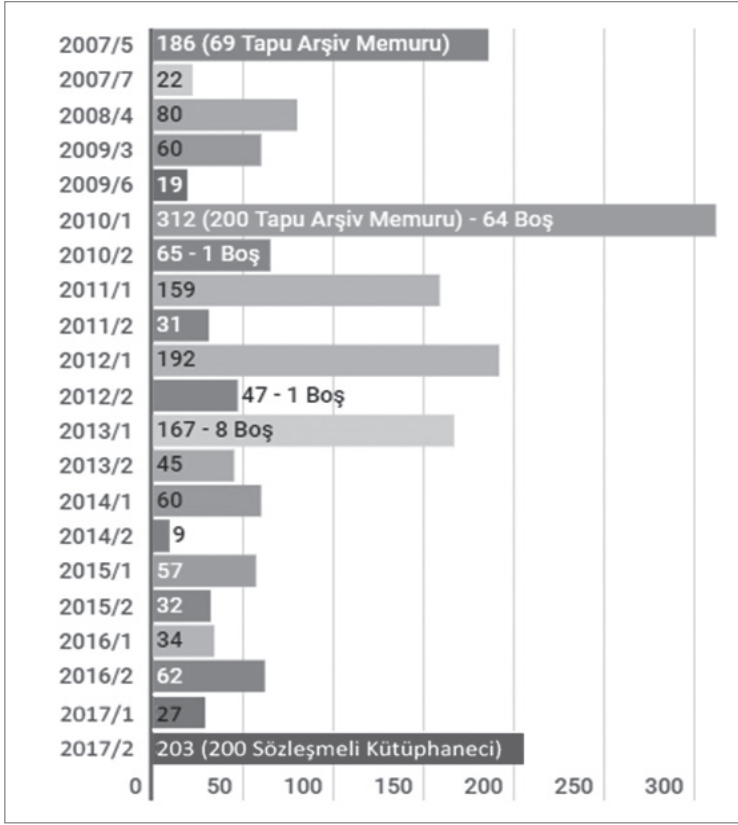
Üniversite	Türü	Ort. OBP	Yerleştirme
Ankara Üniversitesi	Devlet	391,295	30
Hacettepe Üniversitesi	Devlet	384,804	71
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Devlet	384,651	52
İstanbul Üniversitesi	Devlet	382,844	61
Marmara Üniversitesi	Devlet	372,380	62
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Devlet	367,689	41
İstanbul Üniversitesi - (İkinci Öğr.)	Devlet	363,633	62
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Devlet	369,885	62
Atatürk Üniversitesi	Devlet	373,297	62
Kastamonu Üniversitesi	Devlet	371,179	61
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Devlet	359,760	40
Çankırı Karatekin Üniversitesi - (İkinci Öğr.)	Devlet	355,685	62
Atatürk Üniversitesi - (İkinci Öğr.)	Devlet	346,776	62
Yakın Doğu Üniversitesi - (Tam Burslu)	KKTC	324,920	5
Yakın Doğu Üniversitesi - (%50 Burslu)	KKTC	294,350	2
Bölüm Birincileri Kontenjanı ile Yerleştirme			8
TOPLAM			743

(Yükseköğretim Program Atlası, 2018)

2017 yılında farklı üniversitelerimizdeki bölümlerimize 743 lisans öğrencisinin kesin kayıt yaptırmasına karşın, son 10 yılda kamuya yapılan atamaların aritmetik ortalaması alındığında (Son 10 yıla ait atama verileri, Görsel 2'de sunulmaktadır.), yılda 187 bilgi uzmanının kamuda istihdam edildiği görülmektedir.

Mevcut koşullardaki kamusal istihdam oranı değişmediği sürece, 2017/2018 Eğitim-Öğretim döneminde kayıt yaptıran öğrencilerin mezuniyet aşamalarında, 556 mezunumuzun kamuya atanmayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda, kamusal atama oranlarının artırılmasına yönelik bir değişimin yaşanması, ya da yeni istihdam seçeneklerinin ortaya çıkarılması bir zorunluluk halini almaktadır. Mevcut oranların artırılmasına yönelik çalışmalar, meslek birlikleri ve sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla gerçekleştirilmesi olanaklı süreçlerken; yeni istihdam seçeneklerinin içeriğine, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinilmektedir.

Grafik 1. Son 10 Yılda BBY bölümlerinden kamuya yapılan atamalar ("KPSS: Kamu Personeli"; "Son 10 yılda Bilgi ve Belge Yönetimi'ne", 2017)

Eldeki verilere ek olarak, mevcut 11 üniversitemiz yanında, gelecekte 11 üniversitemizde daha, en az lisans düzeyinde eğitim verilmesi planlandığı bilinmektedir. Açılması planlanan BBY bölümlerinin bulunacağı üniversiteler, Tablo 2'de sunulmaktadır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2018).

Tablo 2. Gelecekte Eğitim/Öğretim Verilmesi Planlanan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri

Üniversite Adı	Açılış Tarihi	Türü	İli
Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	30.03.2016	Devlet	Adana
Akdeniz Üniversitesi	29.01.2014	Devlet	Antalya
Ardahan Üniversitesi	18.03.2009	Devlet	Ardahan
Bartın Üniversitesi	26.01.2011	Devlet	Bartın
Gümüşhane Üniversitesi	25.01.2012	Devlet	Gümüşhane
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	12.09.2012	Devlet	İzmir
Kafkas Üniversitesi	05.08.2015	Devlet	Kars
Karabük Üniversitesi	19.01.2011	Devlet	Karabük
Kırklareli Üniversitesi	04.04.2018	Devlet	Kırklareli
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	07.03.2018	Devlet	Samsun
Yozgat Bozok Üniversitesi	04.03.2015	Devlet	Yozgat

Önümüzdeki süreçte, farklı üniversitelerde eğitime başlayacak olan Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri ile mevcut sayının ikiye katlanarak 1500 dolaylarında yıllık mezun sayısına ulaşılacağı öngörülebilmektedir. Bu durumda, istihdam beklentilerinin karşılanabilmesi için şimdiden yakın geleceğe yönelik çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Bilgi Uzmanları için Potansiyel İstihdam Alanları

Mevcut durumda lisans veya lisansüstü düzeyde eğitim alan ve alanlarında profesyonelleşerek istihdama katılmak isteyen bilgi uzmanları ile birlikte, gelecekteki potansiyel adaylar da söz konusu olduğunda; hem kamusal hem de özel sektöre ilişkin istihdam alanlarının çoğaltılması gerekliliğine değinilmiştir. Bahsedilen alanların hangileri olabileceğine ilişkin işveren beklentilerine değinmek, istihdamı sağlayacak olan tarafı daha iyi okumak adına yararlı olacaktır.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR, 2017, s. 99) tarafından 2017 yılında yayınlanan “Türkiye Geneli İşgücü Piyasası Araştırma Raporu” içerisinde yer alan 2018 yılında sektörler göre işverenlerin istihdam beklentileri tablosu (bk. Tablo 3), %22,1 oranı ile en fazla artışın; bilgi ve iletişim sektöründe olacağı beklentisini ortaya koymaktadır. Artış beklentisi yüksek olan idari ve destek hizmet faaliyetleri ve imalat sektörlerinde de yenilikçi teknolojilerin kullanım oranının oldukça yüksek olduğu göz önüne alındığında, teknoloji odaklı bir istihdam beklentisinin bulunduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Tablo 3. Sektörlere Göre İşverenlerin İstihdam Beklentileri

SEKTÖRLER	Artış %	Azalış %	Fikrim Yok %	Değişmeyecek %
Madencilik ve taş ocakçılığı	16,3	1,7	46,1	35,9
İmalat	20,4	1,9	43,4	34,3
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	9,2	2,1	37,8	50,9
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	17,2	2,2	41,1	39,5
İnşaat	19,2	2,3	46,8	31,8
Toptan ve perakende ticaret	16,3	1,8	39,5	42,5
Ulaştırma ve depolama	11,5	2,4	43,1	43,1
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	14,2	2,4	44,4	39,0
Bilgi ve iletişim	22,1	2,9	38,7	36,2
Finans ve sigorta faaliyetleri	13,7	4,0	34,9	47,5
Gayrimenkul faaliyetleri	16,1	2,2	37,6	44,1
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	13,2	2,3	35,7	48,8
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	21,6	1,1	42,4	34,8
Eğitim	17,4	4,1	41,6	36,9
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	14,1	1,4	29,3	55,2
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	10,8	1,4	35,5	52,3
Diğer hizmet faaliyetleri	15,9	2,9	38,6	42,6
Genel Toplam	16,5	2,1	41,1	40,3

Yenilikçi teknolojilerin yaşamın tüm alanlarında gerçekleştirmeye devam ettiği ve kongre ana temasına ismini veren değişim ve dönüşüm süreçlerinin, BBY disiplininde de eğitim programı, bilgi hizmetlerinde yeni yöntem ve araçların kullanılması gibi paradigma değişikliği yaratan yansımaları olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çalışmada, “medya mentoru, büyük veri uzmanı, sistem analisti gibi yeni unvanlar ve metin madenciliği gibi çalışma alanları, bilgi uzmanlarına yeni perspektifler sunarak uzun vadede yaşanması muhtemel istihdam sorunlarına çözüm oluşturabilir mi?” sorusuna da yanıt aranmaktadır. Bu sorunun, bilgi uzmanlarının istihdam beklentileri ile hangi ölçüde keşittiğine ilişkin bulgulara ulaşılması, geleceğe yönelik fotoğrafın çekilmesine yardım sağlayacaktır.

Numanoğlu (2016, s. 46), TÜSİAD Sanayi 4.0 raporunda, dijital/BT yetkinlerine sahip çalışanlara olan talebin artacağını ve bu sayede şirketlerin daha nitelikli işgücü için yeni istihdam fırsatlarının doğabileceğini ifade ederken, endüstriyel veri uzmanı gibi yeni rollerin yaygınlaşmaya başlayacağını belirtmektedir. Mesleğimiz açısından konuya yaklaşıldığında, veri işleme konusundaki yetkinliklerini ileri düzeye taşıyacak bilgi uzmanlarının, bahsedilen pastadan pay almaması bir neden görülmemelidir. Tonta (2009, s.24), büyük veri, büyük veri analitiği ve bütünleşik veri erişim stratejileri (ortak standartlar, ontolojiler vd.), bulut bilişim, nesnelerin interneti, hizmetlerin interneti, anlamsal bilgi yönetimi, gömülü bilgi ürün ve hizmetleri gibi kavramlara yönelik eğitim stratejilerinin geliştirilmesi ile konuya dâhil olunabileceğini ortaya koymaktadır.

Gürdal Tamdoğan (2009, s. 152)’a göre, bilgi üretimi sürecinde değer yaratan unsurların, enformasyon zincirinin halkalarında rol alan aktörler, ‘yazarlar/araştırmacılar/bilim insanları’ ve dolayısıyla ürettikleri bilgi kaynakları, ‘yayınevleri’, ‘dağıtıcı kuruluşlar’, kütüphaneler ve diğer bilgi merkezleri, veri tabanları, tarama motorlarını içeren ‘bilgi erişim sistemleri’dir. Bu bağlamda, bilgi ve/veya enformasyon temelli ekonomik yapının temel aktörleri olan bilgi uzmanları ve kurumsal aktörleri olan bilgi merkezleri için, küresel bilgi erişim sistemlerindeki zincirde daha efektif rol alınması gereken zamanın geldiği düşünülmektedir.

Horton (2014, s. 3), hem kamu hem de özel sektördeki her sosyal ve ekonomik kurum için geleneksel kütüphane ve bilgi bilim pozisyonlarının; geniş bant ve İnternet, yirmi birinci yüzyılın arama motorlarındaki yükseliş, mobil cihazlar ve akıllı telefonların yayılmasıyla karşılaştığı yeni zorluklarla çok geniş bir alana yayılmakta olduğunu ifade etmektedir. Peet (2016, s. 36) ise, günümüz bilgi uzmanları için “Göçmen Hizmetleri Kütüphanecisi, İnovasyon Katalizörü Kütüphaneci, Danışman, Bilgi Düzenleme ve İnovasyon Direktörü” gibi yeni iş tanımları ortaya atmaktadır.

Haines ve Campbell (2016, s. 46)’a göre, kütüphanecilerin her türlü formda medya ve okuryazarlık gereksinimleri için güvenilir kaynak olmaya devam edip edemeyeceklerini, medya mentorluğu yeteneklerinin belirleyeceği ifade edilmektedir. Bazı kütüphaneciler inovasyonun sınırlarını zorlamaya devam ederken, diğerleri uygulamaları daha yavaş bir şekilde benimsemektedir; ancak her iki biçimde de medya mentoru yaklaşımı, kullanıcılar açısından devam eden bir ilgiyi ortaya koyacaktır (Haines ve Campbell, 2016, s.51).

Konuya paralel olarak; Hazeri, Martin ve Sarrafzadeh (2009, s. 17)’in kütüphaneciler ve bilgi yönetimi uygulamalarına ilişkin araştırmalarından elde etmiş oldukları bulgularda, kütüphanecilik camiasının, alanlarını geleneksel kütüphanecilikten daha geniş bir mesleki çevreye genişletmek istediği ortaya koymaktadır.

Goodsett ve Koziura (2016, s. 714), Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin teknoloji odaklı yeni süreçlere uygun bilgi profesyonelleri hazırlayabilme süreçlerine ilişkin yapmış oldukları çalışmada, öncelikle birtakım soruların yanıt bulması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu sorular, farklı müfredatların öğrencilerin çalışma hayatlarına hazırlanmasındaki etkilerini, eğitim programlarının kullanılabilirliğini, öğrencilerin değişen bir iş piyasası ile nasıl karşı karşıya kaldıklarını, insan kaynakları yöneticilerinin mezunların iş piyasasına getirdiği beceriler hakkında ne düşündüklerini ve yeni mezunların 5 veya 10 yıl içinde farklı bir perspektife sahip olup olmayacağını irdelemektedir.

Bilgi uzmanlarının yeni alanlara (maker space, öğrenme merkezleri, okul sonrası programlar) doğru gerçekleştirmiş olduğu açılımlarda, başka iş kollarının hâlihazırda bu alanların çoğunu, özellikle

de aynı yerel yönetimler tarafından finanse edilen toplumsal alanları işgal ettiğini görmekteyiz (Haycock, 2016, s. 293).

Affelt (2015, s. 18), bilgi uzmanlarının ve yeteneklerinin yeni çalışma alanlarına katılmaya çalıştıklarında neden üst düzey yöneticilerin zihninde ilk sırada yer almadığını ve becerilerini aktarmak ve kariyer fırsatlarını en ileri teknolojilere taşımak için bu fırsatları kaçırmaya devam ettiğini belirtmektedir. Mesleğimizin, gelişmesine katkı sunmamız konusundaki seçkin bir yaklaşımın; biz bilgi uzmanlarını popüler veri tabanında büyük veri olarak bilinen uygulamalarla çalışacak olan veri bilimcilerine dönüştüreceği ifade edilmektedir. Yazar; hangi verileri toplayacak, kullanacak ve analiz edebileceklerini belirlemede bu kadar çok usta olan veri bilimcilerin kimler olması gerektiğine ilişkin, şu soruları ele almaktadır:

- Buğdayın samandan nasıl ayrılacağını ve kuruluşun misyonunu iletilecek stratejik karar vermeyi mümkün kılmak için kaliteli bilgileri ayırtırmayı kim anlamaktadır?
- Verileri kapsamlı ve eleştirel bir şekilde gözden geçirebilen ve bir kuruluşun çizgisini gerçekten etkilemek için dikkatlice kullanan kişiler kimlerdir?

Bu sorulara verilecek yanıt, kütüphanecilerin kendi değerlerine ilişkin farkındalık yaratacak bir bakışı da beraberinde getirecektir.

Affelt (2015, s. 137)'e göre, bilgi uzmanlarının araştırma sürecinde sürekli olarak birbirlerine hatırlatmaları gereken geleneksel becerileri ve yetenekleri vardır ve meslektaşların sürekli hazır olması gereken durumlar şunlardır:

- Zaman içerisinde verilerde meydana gelen değişiklikleri gösterme,
- Veri noktaları arasında bağlantı kurmak için içeriği ayarlama,
- Veri yapılarındaki dokuları arama,
- Karar verme sürecini yürüten çıktılar oluşturmak için analizler uygulama,
- Veri odaklı hikâyeleri görsellerle anlatabilme,
- Verileri ve analizleri aynı anda entegre ederken ihtiyaç duyulan noktada araştırma yapmak için büyük veri ve bilgi teknolojilerini kullanabilme,
- Kullanıcıların verilerinin kaynağını sorgulamalarını, yüksek kalitede olmasını sağlamak için doğal merak duygusuna güvenme.

Bu beceriler, stratejik karar verme sürecini mümkün kılan anlaşılabilir çıktılar oluşturma, değerlendirme, analiz etme ve dönüşüm yaratabilme yeteneğiyle birlikte; bilgi profesyonellerinin veri ve bilginin küratörlüğünü yapan çekici birer veri bilimcileri olduğunu gösterecektir.

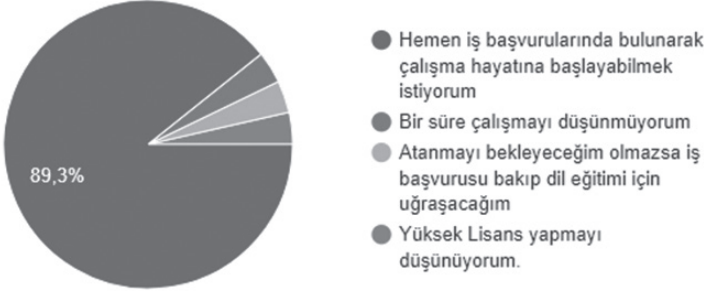
Miller (2017, s. 8), konuyu destekleyen bir yaklaşım sunarak, insan faktörünün öneminden bahsettiği çalışmada, otomasyon ve yapay zekâdaki ilerlemenin, makinelere karşı bir savaşı kaybediyor hissi verse de, insani becerilerin geliştirilmesine odaklanmaya ihtiyaç duyulacağını öne sürmektedir.

Bilgi Uzmanlarının İstihdam Beklentileri

Çalışmada, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde mezuniyet aşamasında bulunan ve bilgi uzmanı olarak profesyonel iş yaşamına başlama hazırlığında olan 35 lisans öğrencisine, istihdam beklentilerini tespit edebilmek amacıyla, kapalı uçlu 11 sorudan oluşan çevrimiçi anket uygulanmıştır. 35 kişi içerisinde 28 katılımcıdan yanıt alınabilmiş, toplam oranın %80'ini oluşturan katılımcılara isim, yaş, demografik bilgilere yönelik sorular yöneltilmemiştir.

Mezun olduktan sonra

28 yanıt

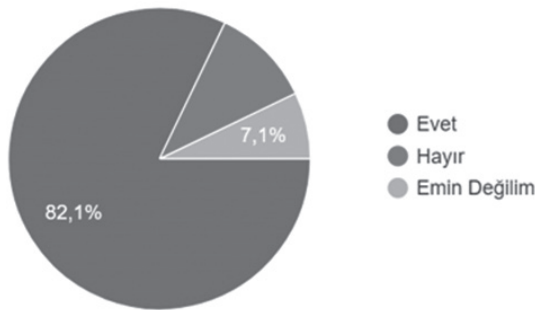

Grafik 2. Mezuniyet sonrası istihdam beklentisi

Grafik 2 'de görüldüğü üzere katılımcıların %89,3'ü (25 kişi), mezun olduktan sonra hemen iş başvurularında bulunarak çalışma hayatına başlayabilmek istediklerini ifade etmişlerdir. Yalnızca bir katılıcı hemen iş yaşamına katılmak istememe eğilimini ifade etmiş, bir diğer katılımcı ise lisansüstü düzeyde eğitime başlamak isteğini ortaya koymuştur. Mezuniyet aşamasında bulunan öğrencilerin tamamına yakınının hızlı bir istihdam beklentisi içerisinde olduğu tespit edilmektedir. Bu beklentiler, toplumsal güdülerle birlikte, ekonomik özgürlük çerçevesinde değerlendirildiğinde olası sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Çalışma hayatına başlama konusunda endişeliyim.

28 yanıt

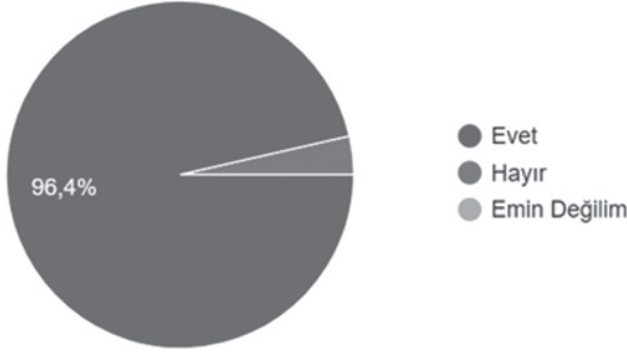
Grafik 3. Çalışma hayatına ilişkin endişe

Çalışma hayatına başlama konusunda endişeli olduğunu ifade edenlerin oranı ise, %82,1 oranında bulunmaktadır. 3 katılımcı ise bir endişe hissetmediğini belirtmektedir. Bu durumda, istihdama katılmak isteyen bilgi uzmanlarının büyük ölçüde çalışma hayatından endişeli oldukları gözlemlenmektedir.

Farklı bir sürece ve yaşam biçimine ilişkin endişe duyulması, öğrencilik rolünden sonra yeni roller edinmek bağlamında, anlaşılabilir bir durum olarak düşünülmelidir.

Mezun olduktan sonra istihdam edilebilme konusunda kaygı yaşıyorum.

28 yanıt

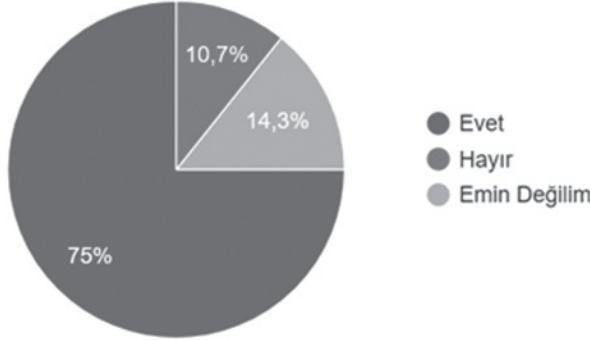

Grafik 4. İstihdam kaygısı

Mezun olduktan sonra istihdam edilebilme konusunda kaygı yaşadığını ifade eden katılımcı oranı ise %96,4 olarak gerçekleşmiştir. Yalnızca bir katılımcının kaygı duymadığı, bu durumun genele yansıyan bir problem oluşturduğu düşünülmektedir. Neredeyse tamamına yakını iş yaşamına dair kaygı duyan bir meslek gurubu olmaktan uzaklaşmak için çözüm üretmek, alanımız için öncelikli hedef olarak ele alınmalıdır.

Mezun olduktan sonra iş bulabilme kaygım, derslerim ve özel yaşamım üzerinde olumsuz etki yaratıyor.

28 yanıt

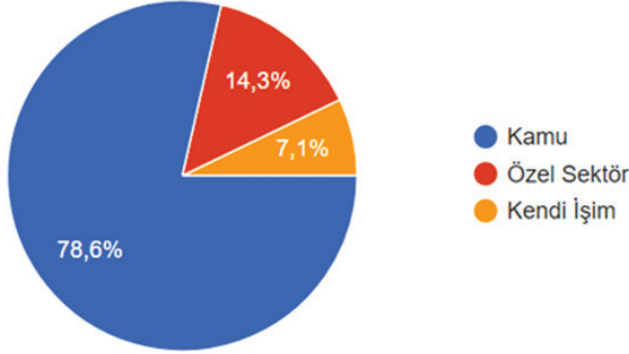
Grafik 5. İş kaygısının yaşam üzerindeki etkileri

Katılımcıların istihdam kaygılarının, %75 gibi yüksek yoğunlukla öğrenim hayatları ve özel yaşamları üzerinde negatif etki yarattığı görülmektedir. Yalnızca 3 katılımcının eğitim ve özel yaşamlarına ilişkin olumsuz etki hissetmiyor oluşu, üzerinde çalışma yürütülmesi gereken bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu durum, anket çalışmasından bağımsız olmak üzere, lisans eğitim çalışmalarında da göze çarpmakta ve bahsedilen olumsuz etkilerin derslere yansdığı gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda, bahsi geçen olumsuz etkilerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların, sürdürülmekte olan eğitim faaliyetlerine olumlu yönde katkı yapacağı düşünülmeli ve daha verimli bilgi uzmanlarının profesyonel yaşamda yer alarak mesleğimize katkı sağlayacağı göz ardı edilmemelidir.

İş yaşamına başladığımda, çalışmak istediğim sektör

28 yanıt

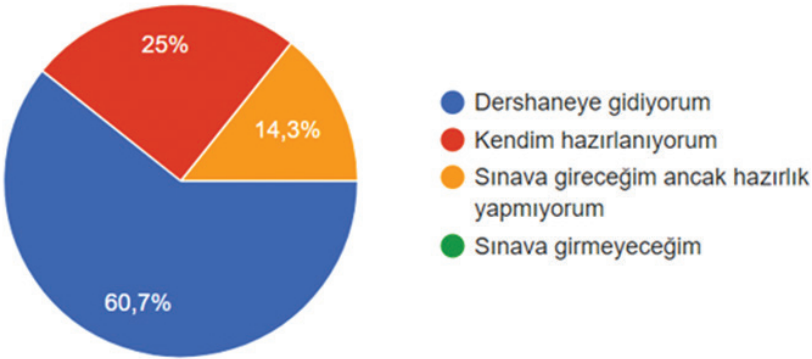

Grafik 6. Çalışmak istenilen sektör

Geleceğin bilgi uzmanlarının, %78,6 oranında kamusal alanda çalışmak istedikleri tespit edilmiştir. Özel sektörde mesleğimizin yeterince değer görmediği durumu, verilen yanıtlarla bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, daha önce üzerinde durulmuş olan, alanımızın katma değerinin yükseltilebilmesine yönelik adımların hızlı bir şekilde atılması gerektiği düşünülmektedir.

KPSS'ye (Kamu Personeli Seçme Sınavı) yönelik hazırlık konusunda:

28 yanıt

Grafik 7. Kamu Personeli Seçme Sınavı hazırlıkları

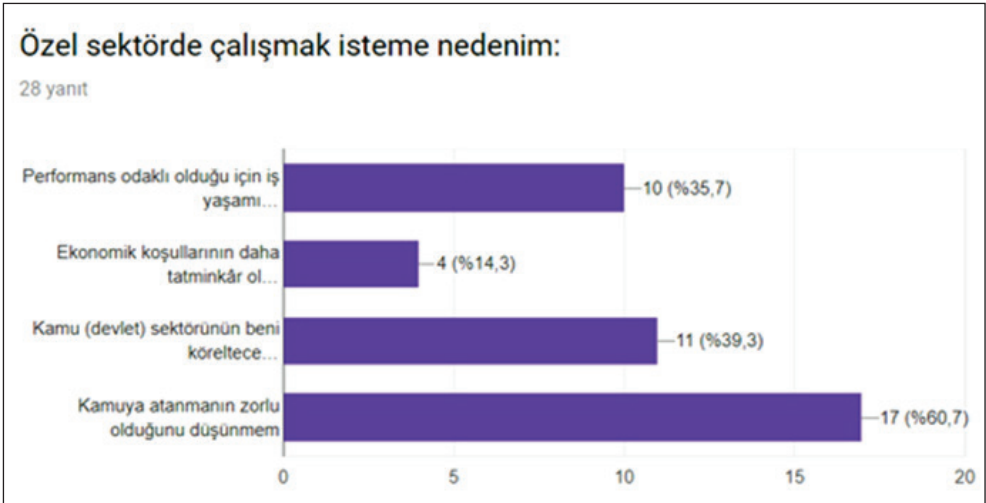
Kamu Personeli Seçme Sınavı'na (KPSS) tüm katılımcıların başvuruda bulunduğu gözükmektedir. Katılımcıların %60,7 oranında, lisans eğitimleri ile birlikte KPSS hazırlık süreci için dershanelere gitmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu durumun, daha önce bahsedilen kaygı ve endişe ile birlikte, üniversite eğitimlerine olumsuz etki yaratacağı kaçınılmaz olacaktır.

Tüm meslek paydaşlarının katılımı sağlanarak, konuya ilişkin çözümleyici yaklaşımların ortaya koyulmasının, mesleğin niteliğini artıracacağı düşünülmektedir.

Grafik 8. Kamu sektörünü tercih gerekçeleri

Çok seçenekli olarak hazırlanan anket sorusunda, mezuniyet aşamasındaki bilgi uzmanlarının, %64,3 oranında geleceklerine ilişkin sosyal ve ekonomik kaygılar yaşamamak adına kamu çalışanı olmayı talep ettikleri bulgulanmıştır. Kamusal olanakların, özel sektörde yeterince karşılanmadığı algısı da ortaya çıkan bir diğer sonuç olarak görülmektedir. Düşük oranda (%17,9) katılımcının performans kaygısı nedeniyle kamusal alanı tercih ettiği anlaşılmakta ve temel gerekçenin performansa ilişkin olmadığı sonucu çıkarılabilmektedir.

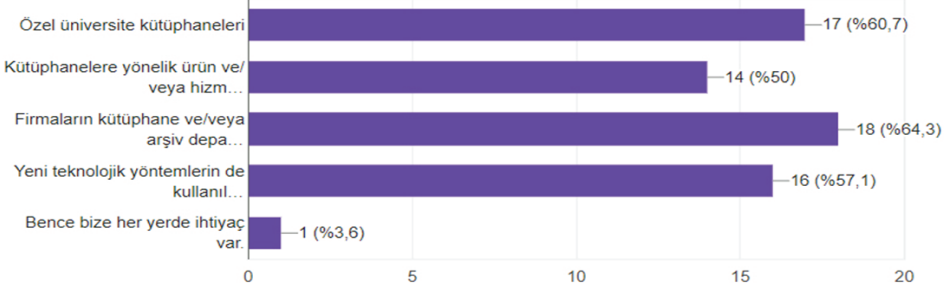

Grafik 9. Kamu sektörünü tercih gerekçeleri

Katılımcıların, daha önceki sorularda ağırlıklı kamusal alanda çalışmak istedikleri ortaya çıkmış, Grafik 9'da %60,7 (17 yanıt) oranında verilen "Kamuya atanmanın zorluğu sebebiyle özel sektörün tercih edilmesi" yanıtıyla benzer yaklaşım doğrulanmıştır. Katılımcıların %14,3 (4 yanıt) oranında özel sektörün ekonomik koşullarını tatminkâr buluyor olmaları, yine daha önce özel sektörün ekonomik skalasına ilişkin olumsuz beklentileri doğrular niteliktedir.

Bölümümüz mezunlarının özel sektörde istihdam edilebileceği alanların şunlar olduğunu düşünüyorum:

28 yanıt

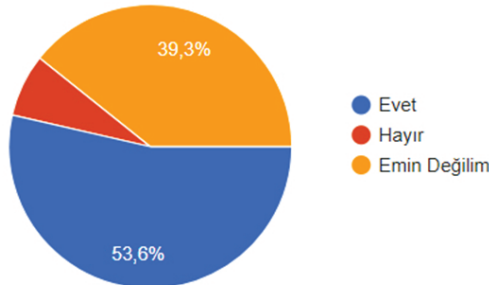
Grafik 10. Özel sektöre ilişkin öngörülen istihdam alanları

Mezun öğrencilerin özel sektörde çalışabileceği düşünülen alanlara ilişkin, ortalama bir dağılımın bulunduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, birbirine yakın oranlarda "Özel üniversite kütüphaneleri, kütüphanelere yönelik ürün ve hizmet sağlayıcılar, firmaların bilgi merkezi departmanları ve yeni teknolojik yöntemlerin kullanıldığı birimler" yanıtlarını vermişlerdir. Açık uçlu bırakılan "Diğer" seçeneğine yalnızca 1 katılımcı yanıt vermiş ve bilgi uzmanlarına her alanda gereksinim duyulduğunu ifade etmiştir.

Alanımıza ilişkin algıyı pozitif şekilde değerlendirebilmenin yöntemi, ilgili yanıtı veren katılımcıların sayısının artarak, talep eden değil, talep görmesi gereken meslek grubu olarak yaklaşım göstermek olmalıdır. Bu yaklaşımın, tüm meslek paydaşları tarafından benimsenmesi, mesleğimize artı değer yaratacak bir adım olarak düşünülmelidir.

Fırsat tanındığında; "Bilişim, Proje Yönetimi, Bilgi Yönetimi" gibi farklı sektörlerdeki çalışmalara, alanımda almış olduğum eğitimle katkı sağlayabileceğimi düşünüyorum.

28 yanıt

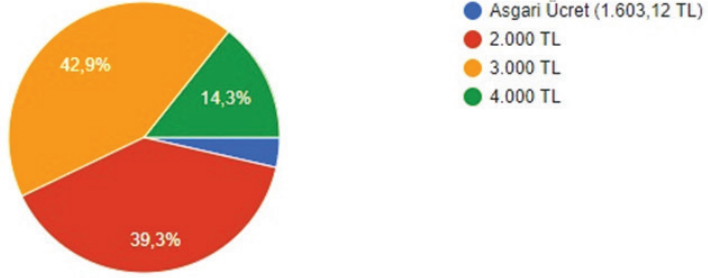

Grafik 11. Yenilikçi teknolojileri içeren alanlara ilişkin istihdam algısı

Çalışmanın önceki bölümünde üzerinde durulan yeni çalışma alanlarına ilişkin henüz yeterince açık olunmadığı değerlendirilmektedir. Lisans düzeyinde alınan eğitimin, farklı disiplinlerin de çalışma alanına giren pozisyonlar için yeterli olduğunu düşünen ve kendilerini bu anlamda hazırlıklı gören katılımcılar, %53,6 oranında yer almıştır (15 katılımcı). Multidisipliner çalışmalara, katılımcıların yarısına yakınının katkı sağlayabileceğini düşünmediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yeni başlayacağım bir işte, aşağıdaki gelir düzeyinde çalışmayı kabul edebilirim:

28 yanıt

Grafik 12. Ekonomik beklentiler

Anket çalışmasında en çarpıcı yanıtların, ekonomik beklentilere yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Yalnızca 4 katılımcı, %14,3 oranı ile seçeneklerden en yüksek miktardaki ekonomik koşulu tercih etmiştir. Katılımcıların yarısına yakını (toplam %43), ekonomik beklentilerini azami düzeyde belirlemiştir. Bu durum, tecrübe kazanma sürecine dek beklentiden uzak durmaktan çok, mevcut ücret politikalarının yetersizliği ile ilişkilendirilmelidir.

Çalışmada üzerinde sıklıkla durulan "Birlikte hareket ederek mesleki taleplerin karşılanması" olgusu, hem sosyal hem de ekonomik hakların üst düzeyde sağlanabilmesi için uygun enstrüman olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç

Silver (2012, ss. 8-9), insanların yaşam süreçleri içerisindeki rollerini, başarısızlık ihtimalinin arttığı zaman reddettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, bilgi uzmanlarının, ret aşamasını yaşamadan önce güncel iş unvanları içerisindeki rollerini belirginleştirmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Tüm çalışma alanlarındaki yöntem ve araçlarda yaşanmakta olan paradigma değişimine, akademik düzlemde hızlıca uyum sağlayarak eğitim ve öğretim programlarını güncelleyen Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin; iş dünyasındaki tanınırlığı artırabilmek ve yeni hizmet alanlarında rol sahibi olabilmek adına, ilgili alanlarda sertifikasyon ve eğitim çalışmalarına yönelmelerinin, alana katkı sunacak bir adım olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bunun yanında; eğitim ve gelişmişlik düzeyi, işsizlik, kentleşme ve nüfus artışı gibi istihdamı etkileyen değişkenlerin (Kol, 2011, s. 52) pozitif etkileri ile karşılaşmak için, meslek paydaşlarının kendilerini sürece hazırlamaları gerekmektedir. Bilgi uzmanlarının, uzun vadede istihdam artışı beklenen sektörlerde, mevcut donanım ve birikimlerine ek olarak gerçekleştirecekleri çalışmalar ile kendilerine zemin bulabilmeleri; istihdam sorunlarına ilişkin çözüm olarak görülmelidir. Bu bağlamda, mesleğe ilişkin sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla daha önce gerçekleştirilmiş olan kamusal alımın artırılması seçeneği ile birlikte, kongre ana teması olan "değişim ve dönüşüm sürecinin" ortaya çıkardığı yenilikçi teknolojik yaklaşımların içselleştirilerek güncel çalışma alanlarına hazırlıklı olunması gerektiği önerilmektedir.

Bahsedilen hazırlık aşamalarının bireysel gelişim vurgusu içermesi yanında, meslek paydaşlarının birlikte hareket edebilme olgusu ile mevcut istihdam potansiyelinin yukarı taşınmasının olanaklı kılınabileceği düşünülmektedir. Mesleki saygınlık ve tanınabilirlik ivmesinin daha pozitif bir hale bürünmesi, ancak ortak akıl ve girişimlerle mümkün görünmektedir.

Teşekkür

Çalışmanın alana katkı sunmasını umut ederken, anket çalışmasına katılım sağlayan Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi dördüncü sınıf öğrencilerine teşekkür ederim. Sonuç ve öneriler çerçevesinde üzerinde durulan mesleki birliktelik kavramına, III. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrenci Kongresi vasıtasıyla olanak sağlayan Sayın Prof. Dr. Oya Gürdal Tamdoğan'a ve danışmanlığını yürütmekte olduğu Ankara Üniversitesi Bilgi-Sizsiniz Öğrenci Topluluğu'na teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça

- Affelt, A. L. (2015). *The accidental data scientist: big data applications and opportunities for librarians and information professionals*. Medford: Information Today, Inc.
- Eren, A. (2002). *Türkiye'nin ekonomik yapısı ve güncel sorunları*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Goodsett, M., & Koziura, A. (2016). Are library science programs preparing new librarians? Creating a sustainable and vibrant librarian community. *Journal Of Library Administration*, 56(6), 697-721. doi:10.1080/01930826.2015.1134246
- Gürdal Tamdoğan, O. (2009). Enformasyon zincirinde bilgi erişim sistemleri, bilgi erişim sürecinde kütüphane kurumu ve diğer bilgi merkezleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 151-168.
- Haines, C., & Campbell, C. (2016). Becoming a media mentor. *American Libraries*, 47(11/12), 48.
- Haycock, K. (2016). The future of libraries: more questions than answers?. *Public Library Quarterly*, 35(4), 291-297. doi:10.1080/01616846.2016.1244999
- Hazeri, A., Martin, B., & Sarrafzadeh, M. (September 09, 2009). Exploring the benefits of KM education for LIS professionals. *Education for Information*, 27(1), 1-20.
- Horton, F. W. (2014). Career and professional opportunities and challenges for librarians and other information professionals specializing in information literacy and lifelong learning. C. Chen & R. Larsen (Eds.), *Library and Information Sciences: Trends and Research içinde* (pp. 3-8). Berlin: Springer Heidelberg.
- İstihdam. (t.y.). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde*. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts
- Karakayalı, H. (2002). *Makro ekonomi*. Manisa: Emek Matbaası.
- Kol, E. N. (2011). İktisadi etkinlik-istihdam-kariyer planlaması ilişkisi: Türkiye tarım kredi kooperatifleri üzerine bir uygulama (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya. YÖK tez veri tabanından erişildi (Tez No: 280977).
- KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı, Sayısal Bilgiler. (2018). Erişim adresi: <http://www.osym.gov.tr/TR,14960/2018.html>
- Miller, R. T. (2017). In 2030, librarians will be in demand: The job outlook. *Library Journal*, 17, 7-9.
- Numanoğlu, N., Eynehan, M. E., Morkoç-Nikelay, G. ve Aksoy, E. (Yay. Hazı.). (2016). *Türkiye'nin küresel rekabetçiliği için bir gereklilik olarak Sanayi 4.0: Gelişmekte olan ekonomi perspektifi. TÜSİAD Sanayi 4.0: Türkiye'nin Sanayi 4.0 dönüşümü*. İstanbul: TÜSİAD. Erişim adresi: http://tusiad.org.tr/yayinlar/raporlar/item/download/7494_67a3aa94bcfce900229f42280fa1ba68
- Peet, L. (2016). Five brand-new jobs for today's librarians. *Library Journal*, 141(4), 36.
- Silver, N., (2012). *The signal and the noise*. New York: Penguin.
- Son 10 yılda Bilgi ve Belge Yönetimi'ne KPSS'den açılan kadrolar ve atama sayıları. (2017, 27 Nisan). Erişim adresi: <http://www.bbyhaber.com/bby/2017/04/27/son-10-yilda-bilgi-ve-belge-yonetimine-kpssden-acilan-kadrolar-ve-atama-sayilari>
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 742-768. Erişim adresi: <https://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/download/534/527>

Türkçe bilim terimleri sözlüğü: Sosyal bilimler. (2011). Ankara: TÜBA, 2011.

Türkiye İş Kurumu. (2017). *2017 işgücü piyasası araştırmaları Türkiye raporu*. Erişim adresi: <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop>

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2018). *Bölümler hakkında genel bilgiler*. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Yükseköğretim Program Atlası. (2018). *Net sihirbazı*. Erişim adresi: <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler.php>